

8. Миколенко О.І. Місце адміністративного процедурного права в системі юридичних знань та системі права України : автореф. дис. ... д. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / О.І. Миколенко ; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2011. – 40 с.
9. Лазарев И.М. Административные процедуры в сфере взаимоотношений граждан и их организаций с органами исполнительной власти в Российской Федерации : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.14 «Административное право; финансовое право; информационное право» / И.М. Лазарев. – Москва, 2002. – 20 с.
10. Стеценко С.Г. Адміністративне право України : [навч. посіб.] / С.Г. Стеценко. – Київ : Атіка, 2008. – 624 с.
11. Машук В.Ю. Види адміністративних процедур : критерії класифікації / В.Ю. Машук // Адміністративне право і процес. – 2014. – № 1(7). – С. 60–68.
12. Тимошук В.П. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / В.П. Тимошук. – Київ : Факт, 2003. – 496 с.
13. Галіцина Н.В. Класифікаційний розподіл адміністративних процедур / Н.В. Галіцина // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – № 3. – С. 54–59.
14. Галіцина Н.В. Адміністративна процедура як інститут адміністративного процесу / Н.В. Галіцина // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 163–177 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2010-4/10gnviar.pdf>.
15. Ямкова І.М. Адміністративні процедури як форма діяльності публічної адміністрації щодо регулювання підприємництва / І.М. Ямкова // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. – № 1. – С. 211–214.
16. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності : Закон від 6 вересня 2005 р. № 2806–IV // Урядовий кур'єр. – 05.10.2005. – № 188.
17. Про захист економічної конкуренції : Закон від 11 січня 2001 р. № 2210–III // Голос України. – 27.02.2001. – № 37.
18. Бакалінська О.О. Захист економічної конкуренції : організаційно-правові засади державного управління : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / О.О. Бакалінська ; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – Київ, 2003. – 20 с.
19. Бурбика В.О. Процедури взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sd-vp.info/2016/protseduri-vzajemodiyi-organiv-mistseвого-samovryaduvannya-z-pravoohoronnimi-organami>.
20. Машук В.Ю. Види адміністративних процедур : критерії класифікації / В.Ю. Машук // Адміністративне право і процес. – 2014. – № 1(7). – С. 60–67.

УДК 342.9

МАРТИНЮК О.А.

ОБ'ЄКТ КОНТРОЛЮ ЗА НОТАРІАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ: ПОНЯТТЯ ТА ХАРАКТЕРНІ РИСИ

Аналізуються різноманітні наукові підходи до розуміння об'єкта контролю у сфері державного управління і на цій основі обґрунтовується авторський підхід до розуміння нотаріату як специфічного об'єкта контролю.

Ключові слова: державне управління, контролюючі суб'єкти, контроль за нотаріальною діяльністю, нотаріальна діяльність, нотаріат, об'єкт контролю, підконтрольні суб'єкти, предмет контролю.

© МАРТИНЮК О.А. – здобувач кафедри конституційного, адміністративного права та соціально-гуманітарних дисциплін (Інститут права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»)

Анализируются различные научные подходы к пониманию объекта контроля в сфере государственного управления и на этой основе обосновывается авторский подход к пониманию нотариата как специфического объекта контроля.

Ключевые слова: государственное управление, контролирующие субъекты, контроль за нотариальной деятельностью, нотариальная деятельность, нотариат, объект контроля, подконтрольные субъекты, предмет контроля.

Various scientific approaches to understanding the object of control in the field of public administration are analyzed and on this basis the author's approach to understanding the notary as a specific control object is substantiated.

Key words: state administration, controlling subjects, control over notarial activities, notary activities, notary, object of control, controlled subjects, subject of control.

Вступ. Традиційно цементуючим елементом будь-якого виду контрольної діяльності є такі категорії, як об'єкт і предмет. Саме їхній характер і специфіка визначають повноваження, права й обов'язки контролюючих суб'єктів, істотно впливають на всі інші елементи змісту контролю, формують основні напрями їх розвитку та вдосконалення.

Водночас, незважаючи на таке особливе значення, серед науковців і досі не досягнуто принципової єдності щодо розуміння їхньої сутності, змісту та співвідношення між собою. З одного боку, це обумовлено процесом докорінного реформування вітчизняної нотаріальної системи і переходом до нотаріату латинського типу, а отже, появою нових напрямів, форм і методів контролю, урізноманітнення його об'єкта та предмета. А з другого – абстрактним характером і теоретичною конструкцією аналізованих категорій, які в нормативно-правових актах не визначаються, не фіксуються в законодавстві, а виділяються лише логічно, у процесі наукового аналізу.

Однак зазначене в жодному разі не применшує практичної цінності наукових досліджень, присвячених з'ясуванню змісту «об'єкта» і «предмета» контролю за нотаріальною діяльністю, оскільки максимально повне визначення та чітке розмежування понятійно-категоріального апарату є запорукою ефективності контрольної діяльності в будь-якій сфері.

Результати дослідження. Проаналізувавши численні наукові джерела, ми дійшли висновку, що всі наукові погляди на співвідношення «об'єкта» і «предмета» контролю умовно можна об'єднати в три групи.

Прихильники першого підходу фактично ототожнюють зазначені категорії, вкладаючи в їх розуміння однаковий зміст. Так, наприклад, Тлумачний словник української мови термін «об'єкт» визначає як «явище, предмет, особу, на які спрямована певна діяльність, увага тощо», а термін «предмет» – як «те, на що спрямована пізнавальна, творча, практична діяльність будь-кого, будь-чого» [1, с. 635, 690]. Ще один словник визначає «об'єкт» як «річ, предмет <...>»; те, що протистоїть суб'єкту, тобто свідомості <...>», а «предмет» – як «річ, об'єкт у самому широкому значенні, усе існуюче <...>, що має індивідуальну форму» [2, с. 313, 360].

Прихильники другого підходу розрізняють між собою «об'єкт» і «предмет», водночас наділяючи останній більш широким змістом. Так, наприклад, Тлумачний словник російської мови С. Ожегова термін «предмет» визначає як «те, на що (на кого) спрямована думка, будь-яка дія, об'єкт» [3, с. 439].

Прихильники третього підходу теж розрізняють між собою аналізовані поняття, однак вважають «предмет» похідною категорією від поняття «об'єкт».

Одразу ж зауважимо, що сьогодні такий підхід набув найбільшого поширення саме в юриспруденції, де він практично не піддається сумніву. Досліджуючи зміст контролю за нотаріальною діяльністю, ми теж будемо дотримуватися зазначеного підходу, вважаючи «об'єкт» і «предмет» хоч і різними, однак взаємопов'язаними категоріями, які співвідносяться між собою як ціле та частина.

Отже, що ж таке «об'єкт контролю за нотаріальною діяльністю» та який зміст необхідно вкладати в це поняття? Для того, щоб дати відповідь на поставлене запитання, проаналізуємо спочатку сутність таких загальних категорій, як «об'єкт» і «об'єкт контролю».

У найбільш загальному розумінні термін «об'єкт» тлумачиться як «те, що протистоїть суб'єкту, на що спрямована його предметно-практична та пізнавальна діяльність» [4, с. 123]. Беручи за основу таке загальне уявлення про об'єкт, науковці пропонують найрізноманітніші варіації визначення об'єкта контролю загалом і в конкретній сфері зокрема.

Так, наприклад, на думку деяких науковців, об'єкт контролю необхідно розуміти як певний суб'єкт, на якого спрямований контролюючий вплив. За такого підходу об'єкт ототожнюється з «організацією, щодо якої здійснюється контрольна діяльність уповноважених органів» [5, с. 10], або ж із «підконтрольними структурами – юридичними та фізичними особами» [6, с. 82]. Зазначений підхід до розуміння об'єкта контролю хоч і має в своїй основі раціональне підґрунтя, однак не може бути використаний під час аналізу об'єкта контролю за нотаріальною діяльністю через свою неповноту та занадто звужений характер. Водночас його досить часто можна зустріти в дослідженнях, присвячених контролю у сфері державного управління [7, с. 127], а також фінансовому контролю [8, с. 60].

Не менш поширеним є підхід, за якого об'єкт контролю ототожнюється з певною діяльністю. Так, наприклад, Е. Кочерин об'єкт контролю пропонує розуміти як «діяльність організацій і органів управління» [9, с. 18]. Н. Карнарук об'єктом державного контролю за нотаріальною діяльністю вважає «безпосередньо нотаріальну діяльність» [10, с. 48]. Аналогічні міркування висловлюють також деякі дослідники контролю в державному управлінні [11, с. 108], фінансового [12, с. 13] та податкового контролю [13, с. 190]. Очевидно, що зазначений підхід більш розширений, аніж попередній. Однак він також не дозволяє охопити всі аспекти такої багатогранної і поліструктурної категорії, як контроль за нотаріальною діяльністю.

Окрім проаналізованих вище, в юридичній літературі можна зустріти ще багато підходів до розуміння сутності такої категорії, як «об'єкт контролю». Науковці, прагнучи надати своїм дослідженням актуальності та наукової новизни, а також максимально повно розкрити предмет дослідження, вкладають в аналізовану категорію найрізноманітніший зміст, який інколи навіть не має нічого спільного із загальнотеоретичним розумінням терміна «об'єкт». Так, наприклад, об'єкт контролю іноді ототожнюють із «діями підконтрольних суб'єктів» [14, с. 122], «результатами діяльності підконтрольних суб'єктів» [12, с. 261], «правовим впливом контролюючого суб'єкта на підконтрольний суб'єкт» [15, с. 127], «конкретними управлінськими рішеннями (наказами, інструкціями та ін.» [16, с. 9], «формалізованими документами» [17, с. 48], а також із певним процесом [18, с. 70] чи операціями [19, с. 23] тощо.

На нашу думку, наведені вище підходи до розуміння сутності об'єкта контролю мають досить обмежену сферу застосування, не розкривають повною мірою всю сутність контролю як однієї з основних функцій управління, а тому їх використання під час характеристики контролю за нотаріальною діяльністю недоцільне.

Наступне питання, на яке варто звернути увагу в межах теоретичного аналізу «об'єкта контролю за нотаріальною діяльністю», стосується розмежування таких понять, як «об'єкт контролю», «підконтрольний об'єкт» і «підконтрольний суб'єкт», які досить часто в науковій літературі вживаються як синоніми. Зазвичай термін «підконтрольний суб'єкт» вживається для позначення осіб – юридичних чи фізичних, – які перебувають під контролем, за діяльністю яких здійснюється контроль. Аналогічний зміст деякі науковці вкладають також у термін «об'єкт контролю», ототожнюючи його з «організацією», стосовно якої здійснюється контрольна діяльність [5, с. 10], або ж із «підконтрольними структурами» [6, с. 82; 8, с. 60].

Ми не погоджуємося із зазначеним підходом і наголошуємо на доцільності розмежування таких понять, як «підконтрольний суб'єкт» і «об'єкт контролю». Останнє має більш широкий зміст і використовується на позначення не лише особи, яка перебуває під контролем, але також і процесу або стану, що контролюється. І навіть тоді, коли контрольна діяльність спрямована безпосередньо на конкретну особу (у нашому випадку, наприклад, нотаріуса), контроль здійснюється не щодо неї як такої, а щодо здійснюваної нею діяльності – процесу чи результатів.

З огляду на наведені міркування, ми пропонуємо розмежовувати поняття «підконтрольна особа», якою називається особа, діяльність якої перебуває під контролем (державні нотаріальні контори, нотаріальні архіви, приватні нотаріуси, квазінотаріальні органи тощо), та «об'єкт контролю» як та діяльність, що контролюється.

Отже, беручи за основу наведені вище міркування, ми можемо сформулювати власне бачення *об'єкта контролю за нотаріальною діяльністю*. На нашу думку, це суспільні відносини, що складаються у сфері організації нотаріату в Україні. На перший погляд, запропоноване нами визначення може здаватися занадто вузьким і обмеженим. Однак саме завдяки своїй лаконічності, воно дозволяє врахувати всі аспекти реалізації контрольної функції в аналізованій сфері: і власне нотаріальну діяльність, і процес організації органів нотаріату, і безпосереднє вчинення нотаріальних дій, і власне суб'єктів, які надають нотаріальні послуги.

Визначення об'єкта контролю за нотаріальною діяльністю як суспільних відносин, що складаються у сфері організації нотаріату, обумовлює необхідність більш детально зупинитися на характеристиці останнього.

Одразу ж зауважимо, що в сучасній юридичній літературі термін «нотаріат» не має однозначного тлумачення. Найбільш поширеним, звичайно, залишається законодавче визначення нотаріату, згідно з яким він розглядається як система органів і посадових осіб, на які покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, передбачені законом, з метою надання їм юридичної вірогідності [20]. Наведеному визначенню вже майже 25 років: воно залишилося в первісному вигляді ще з моменту першої редакції закону 1993 р., незважаючи на динамічний процес законодавчих змін, які постійно зазнає галузь правового регулювання.

Отже, очевидно є моральна застарілість законодавчої дефініції нотаріату, а також той факт, що вона не відображає ані правової природи сучасного нотаріату, ані тих завдань, які сьогодні стоять перед нотаріусами. Так, на перший план висувається організаційна структура і загальна спрямованість нотаріату як системи органів і посадових осіб, покликаних вчиняти низку нотаріальних дій. Водночас взагалі ігнорується нерозривний правовий зв'язок нотаріату зі спеціальною процедурою, не підкреслюється адміністративно-правовий характер взаємовідносин нотаріальних органів із державою.

Ці й інші недоліки орієнтують науковців на вдосконалення законодавчого визначення нотаріату й обґрунтування у своїх наукових дослідженнях все нових і нових авторських трактувань. Детальний аналіз наукової літератури, присвяченої зазначеному питанню, дозволив нам виокремити два найбільш поширені підходи до розуміння нотаріату: широкий і вузький.

Прихильники широкого трактування нотаріату розглядають його одразу з кількох позицій. Наприклад, як: 1) систему державних органів (нотаріальних контор) і посадових осіб (нотаріусів), на яких законом покладено виконання певних правових нотаріальних дій; 2) галузь права, норми якої регулюють суспільні відносини, пов'язані з діяльністю нотаріальних органів; 3) спеціальний навчальний курс, предметом якого є дослідження діяльності нотаріальних органів [21, с. 3]. Л. Сміян, Ю. Нікітін і П. Хоменко доповнюють цей перелік ще одним значенням – нотаріат, як галузь законодавства [22, с. 98].

Дуже схожий підхід у своєму дослідженні використовує також І. Черемних, який виокремлює такі значення нотаріату: 1) система органів, які здійснюють функцію держави по захисту прав і законних інтересів громадян, юридичних осіб і суспільства загалом, наділених відповідно до законодавства владними повноваженнями; 2) правовий інститут, покликаний забезпечити стабільність цивільного обігу, а також захист прав і законних інтересів громадян і юридичних осіб за допомогою нотаріальних дій; 3) галузь законодавства, нормами якої регулюється нотаріальна діяльність; 4) навчальний курс, предметом якого є вивчення питань нотаріального провадження та діяльності його учасників в нотаріальній сфері [23, с. 99].

Загалом ми розділяємо погляди тих науковців, які обґрунтовують *широкий підхід до розуміння нотаріату як складного правового інституту, і пропонуємо його досліджувати одразу з кількох позицій: як систему органів і посадових осіб; як галузь права; як галузь законодавства; як наукову та навчальну дисципліну.*

Серед прихильників вузького трактування нотаріату спостерігається більш широка варіативність наукових дефініцій.

Так, наприклад, одна група науковців зводить нотаріат до певної інституціональної (організаційної) системи спеціальних суб'єктів, об'єднаних спільною метою – наданням нотаріальних послуг. Такий підхід був найбільш поширеним серед науковців радянської доби, які визначали нотаріат як систему державних органів і посадових осіб, на яких покладено вчинення нотаріальних дій. Нотаріальні органи в такому разі розглядалися як органи державного управління, а сама нотаріальна діяльність – як адміністративна [24, с. 7].

Друга група науковців в основу визначення нотаріату кладе його превентивну, правоохоронну спрямованість. За такого підходу нотаріат визначається як «правовий інститут, покликаний забезпечувати позасудову охорону та захист прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, територіальних громад, а також держави шляхом вчинення в межах безспірних правовідносин нотаріальних дій уповноваженими на те органами та посадовими особами» [25, с. 98]; або як «структура нотаріальних органів, на яку покладається правоохоронна та правозахисна державна функція, що має здійснюватися відповідно до змісту нотаріального процесу та передбаченої чинним законодавством України процедури» [26, с. 47].

На жаль, обмежений обсяг даної статті не дозволяє нам достатньо повно проаналізувати всі обґрунтовані в науковій літературі підходи до визначення нотаріату, до того ж це виходить за межі окресленого нами предмета дослідження й потребує окремого наукового аналізу. Тому пропонуємо сформулювати власну дефініцію нотаріату, яка б максимально повно відображала його специфічні риси як об'єкта контролю в зазначеній сфері правового регулювання. Отже, на нашу думку, *нотаріат в Україні* – це публічно-правовий інститут, що передбачає діяльність уповноважених на те органів і посадових осіб, спрямовану на забезпечення позасудової охорони та захисту цивільних прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, територіальних громад і держави в межах безспірних правовідносин шляхом учинення нотаріальних дій. Запропоноване нами визначення не претендує на законодавче закріплення, однак дозволяє охопити всі аспекти нотаріату, на які спрямована контрольна функція держави.

Наступна аспект, який тісно пов'язаний із попереднім і потребує більш детального аналізу, – це розуміння сутності такого поняття, як «нотаріальна діяльність», адже саме воно лежить в основі сформульованого нами визначення нотаріату.

Одразу ж зауважимо, що нотаріат і нотаріальна діяльність – це різні, хоча і взаємопов'язані поняття. Вони співвідносяться між собою як правовий інститут і система правовідносин, що виникають у зв'язку з діяльністю уповноважених на те органів і посадових осіб з надання нотаріальних послуг. Водночас сама дефініція «нотаріальна діяльність» є складнішою в розумінні, аніж це здається на перший погляд. Більшою мірою така складність обумовлена відсутністю законодавчого визначення терміна «нотаріальна діяльність», а також тим, що в чинному законі поряд із ним широко використовуються такі суміжні словосполучення, як «нотаріальні дії» (ст. 1), «діяльність нотаріусів» (ст. 2) тощо.

Законодавчу прогалину у визначенні сутності нотаріальної діяльності намагаються заповнити науковці, які у своїх дослідженнях обґрунтовують найрізноманітніші авторські дефініції. Так, наприклад, К. Федорова нотаріальну діяльність пропонує розуміти як *«основну функцію окремих установ, утворень та осіб, які в різні часи мали певне призначення, тісно пов'язану із суспільним і сімейними устроєм, спадковими і речовими правами»* [27, с. 13]; І. Мельник – як *«юридичну процедуру»* [28, с. 67]; Н. Ільєва – як *«дії уповноваженої державою особи, якій делеговані певні повноваження на посвідчення прав, а також фактів, що мають юридичне значення, та вчинення інших нотаріальних дій із метою надання їм юридичної достовірності»* [22, с. 95]; В. Баранкова і В. Комаров – як *«вид державної діяльності, здійснюваної у визначеному процесуальному порядку»* [29, с. 87]; Н. Карнарук і Г. Гулевська – як *«діяльність із публічно-правовою природою»* [10, с. 10; 30, с. 12] тощо.

На нашу думку, жоден із наведених вище підходів до розуміння нотаріальної діяльності повною мірою не розкриває її сутність і зміст, а тому не може бути покладений в основу її розуміння як об'єкта контролю. Тому перш ніж сформулювати авторську дефініцію досліджуваної категорії, пропонуємо спочатку бодай коротко зупинитися на характеристичні основних рис і специфічних властивостей.

Проаналізувавши численні наукові джерела, ми дійшли висновку, що нотаріальна діяльність є різновидом правозастосовчої, юрисдикційної діяльності. *Вона має низку тотожних із нею ознак, водночас відрізняється від інших суміжних видів діяльності.*

По-перше, нотаріальна діяльність має багато спільних рис із правоохоронною діяльністю. Зокрема, *вона спрямована на забезпечення захисту прав і законних інтересів громадян, юридичних осіб, територіальних громад і держави.*

По-друге, *нотаріальна діяльність має публічно-правовий характер.* Це означає, що вчинені нотаріальні дії набувають офіційного визнання від імені держави (публічної сили) [10, с. 52]. Нотаріус без поважних причин не може відмовити особі у вчиненні нотаріальних дій. Це є його прямим обов'язком. Отже, нотаріальна діяльність забезпечує баланс публічних і приватних інтересів.

По-третє, нотаріальна діяльність має найбільшу схожість із судовою діяльністю. Так, *вона здійснюється від імені держави спеціально уповноваженими суб'єктами.* І навіть той факт, що правом вчиняти нотаріальні дії наділяються рівною мірою як приватні, так і державні нотаріуси, а також квазінотаріальні органи, не впливає на правову природу нотаріальної діяльності. Нотаріальні акти мають однаковий ступінь вірогідності, незалежно від суб'єктів, що їх посвідчують.

По-четверте, так само, як і судова діяльність, *нотаріальна діяльність має чітко встановлену загальнообов'язкову процесуальну форму здійснення,* що забезпечує єдність і адекватність правового змісту і юридичної форми договору чи іншої юридично значущої дії. Закон досить

детально регулює порядок і процедуру вчинення нотаріальних дій, недотримання чи порушення яких може бути підставою визнання нотаріального акта недійсним і його подальшого скасування.

По-п'яте, сутність нотаріальної діяльності, так само як і судової, полягає в *здійсненні контрольної функції щодо дотримання законності в цивільних правовідносинах*. Водночас, на відміну від судового, нотаріальний контроль має *попередній характер*, оскільки здійснюється за умови відсутності спорупроправ. Отже, він спрямований на юридичне визнання суб'єктивних цивільних прав із метою запобігання можливому їх порушенню [31, с. 57], а не на розв'язання юридичного конфлікту, встановлення правопорушника та застосування до нього відповідних заходів впливу.

Окрім проаналізованих вище спільних ознак, *нотаріальна діяльність характеризується низкою специфічних особливостей*.

Основний зміст нотаріальної діяльності полягає в закріпленні суб'єктивних цивільних прав, наданні офіційної сили, підтвердженні вірогідності юридичних прав, фактів і документів [32, с. 39]. У такий спосіб нотаріуси сприяють фізичним і юридичним особам у здійсненні їхніх суб'єктивних прав, надаючи їм публічної сили й офіційного визнання від імені держави, тобто забезпечують їх реалізацію. Зазначена особливість нотаріальної діяльності дає підстави деяким науковцям цілком слушно стверджувати, що «нотаріат здійснює делеговану від імені держави функцію контролю у сфері цивільного обігу» [30, с. 6].

Предметом нотаріальної діяльності є безспірні справи, на відміну від судової діяльності, предметом якої є спори про право цивільне. Отже, нотаріальна діяльність спрямована не на безпосередній захист прав і свобод фізичних і юридичних осіб, а на недопущення їх порушення в майбутньому. Посвідчуючи ті чи інші документи або факти, нотаріус запобігає виникненню спорів про право, вирішення яких віднесено до компетенції суду, тим самим зменшуючи навантаження на судову систему.

Високий ступінь вірогідності, який надається нотаріальним документам, обумовлює *встановлення посиленого контролю за дотриманням законності під час здійснення нотаріальної діяльності*. Такий контроль є багаторівневим, всеохоплюючим, здійснюється розгалуженою системою державних і недержавних суб'єктів.

Нотаріальна діяльність має професійний характер, що обумовлено підвищеними вимогами, які висуваються до нотаріальних документів, а також постійним розвитком й удосконаленням цивільного законодавства. Законом встановлено певні «фільтри», що забезпечують допуск до посади нотаріуса лише висококваліфікованих спеціалістів.

На відміну від інших видів юридичної діяльності (зокрема й надання адвокатських послуг), нотаріальна діяльність *не є підприємницькою і не має на меті отримання прибутку*. І навіть той факт, що правом вчиняти нотаріальні дії наділяються приватні нотаріуси, не дає підстав відносити їхню діяльність до підприємницької.

Чинним законодавством встановлено *посилені вимоги щодо дотримання організаційних засад нотаріальної діяльності*. Зокрема, це стосується облаштування робочого місця нотаріуса (нотаріальної контори), ведення нотаріального діловодства, страхування ризику професійної відповідальності нотаріуса тощо.

Висновки. Отже, беручи за основу визначені вище характерні ознаки нотаріальної діяльності, ми можемо сформулювати її авторську дефініцію, яка дозволить нам краще зрозуміти її сутність як об'єкта контролю. **Нотаріальну діяльність** ми пропонуємо розуміти *як здійснювану від імені держави публічно-правову, професійну діяльність нотаріусів та інших уповноважених державою осіб, що спрямована на забезпечення захисту прав і законних інтересів громадян, юридичних осіб, територіальних громад і держави шляхом посвідчення безспірних прав, а також фактів, що мають юридичне значення, вчинення інших нотаріальних дій, передбачених чинним законодавством, з метою надання їм юридичної достовірності й офіційного визнання*.

Запропонована нами дефініція ще раз підкреслює важливе практичне значення нотаріальної діяльності, свідчить про необхідність здійснення посиленого державного контролю в цій сфері, а також про його важливу практичну значущість.

Список використаних джерел:

1. Новий тлумачний словник української мови : у 4-х т. / укл. В. Яременко, О. Сліпко. – Т.4. – К., 1998. – 944 с.
2. Философский энциклопедический словарь. – М. : Инфра-М, 1998. – 576 с.

3. Ожегов С. Словарь русского языка / С.Ожегов ; под ред. Н. Шведовой. – 23-е изд., испр. – М. : Руск. яз., 1990. – 917 с.
4. Философский словарь / под ред. И. Фролова. – М. : Политиздат, 1991. – 560 с.
5. Шохин С., Воронина Л. Бюджетно-финансовый контроль и аудит : Теория и практика применения в России : [научно-методическое пособие] / С. Шохин, Л. Воронина. – М., 1997. – 240 с.
6. Гарашук В. Контроль та нагляд у державному управлінні : [монографія] / В. Гарашук. – Х. : Фоліо, 2002. – 176 с.
7. Гарашук В. Теоретико-правові проблеми контролю та нагляду у державному управлінні : дис. ... д. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / В. Гарашук ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2003. – 412 с.
8. Мухатаєв А. Правовий статус та законодавчі засади контрольних повноважень органів державної контрольно-ревізійної служби в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / А. Мухатаєв ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2005. – 196 с.
9. Кочерин Е. Основы государственного и управленческого контроля / Е. Кочерин. – М. : Филинь, 2000. – 384 с.
10. Карнарук Н. Державний контроль за нотаріальною діяльністю в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Н. Карнарук. – Ірпінь, 2007. – 185 с.
11. Андрійко О. Організаційно-правові проблеми державного контролю у сфері виконавчої влади : дис. ... д. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / О. Андрійко ; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К., 1999. – 378 с.
12. Савченко Л. Правові проблеми фінансового контролю в Україні : [монографія] / Л. Савченко. – Ірпінь : Академія ДПС України, 2001. – 407 с.
13. Податкове право : [навчальний посібник] / Г. Бех, О. Дмитрик, Д. Кобильник та ін. / за заг. ред. М. Кучерявенка. – К. : Юрінком-Интер, 2003. – 400 с.
14. Билінін Я. Щодо визначення об'єкта та предмета міжбюджетного контролю / Я. Билінін // Підприємництво, господарство та право. – 2005. – № 8. – С. 120–123.
15. Горшенев В., Шахов И. Контроль как правовая форма деятельности / В. Горшенев, И. Шахов. – М. : Юридическая литература, 1987. – 176 с.
16. Белобжецкий И. Финансово-хозяйственный контроль в управлении экономикой. – М. : Финансы, 1979. – 160 с.
17. Бариніна-Закірова М. Бюджетна програма як об'єкт фінансового контролю / М. Бариніна-Закірова // Фінансовий контроль. – 2004. – № 3. – С. 15–18.
18. Касьяненко Л. Правові основи здійснення фінансового контролю органами державної податкової служби України : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Л. Касьяненко ; Державна податкова адміністрація України, Національна академія держ. податкової служби України. – Ірпінь, 2004. – 237 с.
19. Германчук П., Стефанюк І., Рубан Н., Александров В., Назарчук О. Державний фінансовий контроль : ревізія та аудит / П. Германчук, І. Стефанюк, Н. Рубан, В. Александров, О. Назарчук. – К. : НВП «АВТ», 2004. – 424 с.
20. Про нотаріат : Закон УРСР від 25 грудня 1974 р. № 3377–VIII.
21. Нотариат в СССР : [учебное пособие] / М. Авдюков, А. Клейнман, Е. Ковалева, Л. Смышляев и др. ; отв. ред. А. Клейнман. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1960. – 238 с.
22. Ільєва Н. Нотаріальна діяльність як об'єкт адміністративно-правового регулювання / Н. Ільєва // Право і безпека. – 2010. – № 3(35). – С. 95–98.
23. Черемных И. Российский нотариат : прошлое, настоящее, будущее / И. Черемных. – М. : ОК ТБ, 1999. – 240 с.
24. Нотариат в СССР : [учебник для вузов] / под ред. А. Клейнмана. – М. : Издательство МГУ, – 1960. – 345 с.
25. Ільєва Н. Особливості адміністративно-правового регулювання відносин у сфері управління нотаріатом / Н. Ільєва // Право і Безпека. – 2010. – № 4(36). – С. 97–101.
26. Фурса С. Теоретичні основи нотаріального процесу в Україні : дис. ... д. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право; цивільний процес; сімейне право та міжнародне приватне право» / С. Фурса ; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К., 2003. – 429 с.

27. Федорова К. Адміністративно-правове регулювання приватної нотаріальної діяльності в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / К. Федорова. – К., 2008. – 212 с.

28. Мельник І. Правове регулювання нотаріального провадження щодо опротестування векселя : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 «Цивільне право; цивільний процес; сімейне право та міжнародне приватне право» / І. Мельник. – К., 2008. – 236 с.

29. Нотаріат в Україні : [підручник] / за ред. В. Комарова. – К. : Юрінком- Інтер, 2006. – 320 с.

30. Гулевська Г. Організаційно-правові аспекти державного регулювання нотаріальної діяльності в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Г. Гулевська. – Ірпінь, 2004. – 205 с.

31. Данюк Л. Адміністративно-правові відносини у сфері управління нотаріатом : теоретико-правовий аспект / Л. Данюк // Юридична наука. – 2016. – № 1(55). – С. 55–65.

32. Пінчук Н. Теоретичні та правові питання і практика криміналістичного забезпечення діяльності нотаріату : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / Н. Пінчук ; Академія адвокатури України. – К., 2008. – 240 с.

УДК 351.713(477)

МЕДВЕДЄВ М.Ю.

СУТНІСТЬ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В ПОДАТКОВІЙ СИСТЕМІ: ЗМІСТОВНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ПОШУК

У статті автором з'ясовано сутність публічного адміністрування та його співвідношення з іншою близькою категорією – державним управлінням, а також визначено місце першого в податковій системі, зокрема, запропоновано авторське визначення публічного адміністрування в податковій системі, встановлені його характерні ознаки та принципи здійснення.

Ключові слова: публічне адміністрування, податкова система, державне управління, податкове адміністрування, ознаки публічного адміністрування в податковій системі, принципи публічного адміністрування в податковій системі.

В статье автором выяснена сущность публичного администрирования и его отношение с другой близкой категорией – государственным управлением, а также определено место первого в налоговой системе, в частности, предложено авторское определение публичного администрирования в налоговой системе, установлены его характерные признаки и принципы осуществления.

Ключевые слова: публичное администрирование, налоговая система, государственное управление, налоговое администрирование, признаки публичного администрирования в налоговой системе, принципы публичного администрирования в налоговой системе.

In the article the author clarified the essence of public administration and its relationship with another close category – state administration, and also determined the place of the first in the tax system, in particular, the author's definition of public administration in the tax system was proposed, its characteristic signs and principles of implementation were established.

Key words: public administration, tax system, state administration, tax administration, signs of public administration in tax system, principles of public administration in tax system.